

HEMBYGDSKARTA ÖVER KNIVSTA TÄTORT OCH RUNT SJÖN VALLOXEN

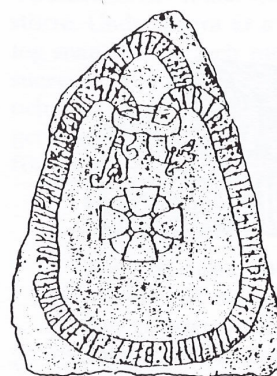
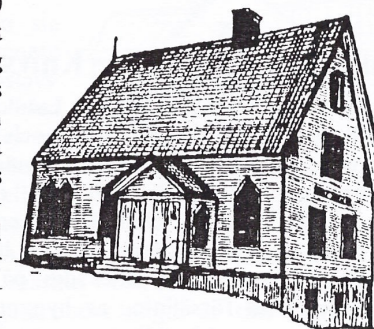


*Knivsta
Hembygdsgille*

KARTA ÖVER KNIVSTA TÄTORT

1 Baptistkapellet

Redan under slutet av 1800-talet höll Uppsala baptistförsamling söndagsskola och predikoverksamhet i Knivsta. År 1919 upplät fabriksägaren Kasper Höglund en tomt under 49 år mot ett arrende av 5kr/år. Vidare skänkte han 5.000 kronor som grundplåt till ett kapell. En ekonomisk förening - "Sanningens vänner" - bildades och år 1925 kunde man inviga kapellet. Det fick namnet Salemkapellet. År 1947 överläts huset på Uppsala baptistförsamling. Namnet ändrades till Baptistkapellet. Sedan år 1984 är baptistförsamlingen sammanslagen med Knivsta missionsförsamling.



2 Runsten, Ängbysten

Vid brandstationen intill järnvägen står en i Sverige unik runsten, en s.k. Mikaelsten. Det är en av två runstenar på vilka man återoppar ärkeängeln Mikael. Den andra står på Gotland. Ytterligare fyra stenar finns i Danmark, på Bornholm och på Lolland. Stenarna är huggna under den första kristna tiden och man anser att Torbjörn har ristat runorna. Texten i runslingan lyder:

"Estrid lät resa denna sten efter Joar (eller Ivar), sin man, och Ingvar och Ingefast efter sin fader. Mikael tåge vård om hans ande." Stenen är märklig även såtillvida att runmästaren på grund av stens form var tvungen att lägga slingan upp och ner.

3 Brandstationen

År 1894 hölls ett sammanträde på Segersta (Särsta) gästgivargård med bönder som var intresserade av att anlägga ett andelsmejeri i Knivsta. Beslut om att starta mejeriet fattades och verksamheten började i november samma år. Medlemmarna fanns i Knivsta och angränsande socknar. Mjölcentralen övertog mejeriet år 1946. Knivsta kommun köpte fastigheten år 1968 och inredde bland annat brandstation och ungdomsgård.

4 Lundqvist & Huddén, Knivsta såg

Knivsta sågbolag bildades år 1899 av Lundqvist & Huddéns tegel & Trävaru AB och trävarufirman Olsson och Rosenlund. Åren 1900 - 1901 uppfördes sågverk och hyvleri i Knivsta. År 1906 byggdes även ett tegelbruk för tillverkning av mur- och taktegel. Tegeltillverkningen pågick till år 1950. Under en tid på 1920-talet tillverkades monteringsfärdiga hus. Tidigare hade man eget industri-spår, eftersom produkterna skickades på järnväg. Idag bedrivs sågverksamhet samt försäljning av byggnadsmateriel. Alla transporter sker numera med lastbil.

5 Knivsta järnvägsstation

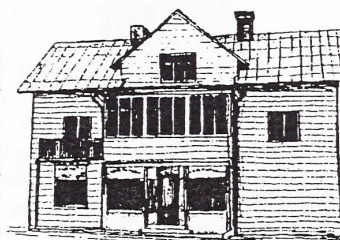
År 1866 kom järnvägen till Knivsta. Då uppfördes även stationshuset som än idag fungerar som sådant. Med järnvägen började Knivsta att förvandlas från bondebygd till industrisamhälle. En tidtabell från 1867 visar att man hade två förbindelser per dag till Uppsala respektive Stockholm. Tågen var så kallade blandade tåg, det vill säga både persontåg och godståg. Att resa till Uppsala tog fyrtio minuter och till Stockholm nästan två timmar. Idag har Knivsta runt trettio förbindelser i vardera riktningen och restiden är tretton minuter till Uppsala och fyrtio till Stockholm. Under stationens storhetstid var 10-talet personer anställda, allt från stationsinspektör - så kallad stins - till magasinpersonal.



Stationens vara eller inte vara har debatterats åtskilligt. För närvarande år 1994, finns ingen SJ-personal på plats utan en entreprenör sköter biljettförsäljningen.

6 Felldins diversehandel

År 1899 startade Nils Felldin sin affärsverksamhet i Knivsta genom att överta en liten affär i Gustavsberg, väster om järnvägen. Men redan år 1904, när det byggdes ett affärs- och lagerhus på hörntomten Segerdal, hyrde Nils Felldin affärslokalen och delar av magasinstrymmet och flyttade sin verksamhet dit. Ägaren till fastigheten J F Larsson drev själv maskin- och redskapsaffär i vilken Nils Felldin ingick som delägare under några år tills den verksamheten år 1908 övertogs av Bröderna Modin.



Verksamheten växte med samhället och arbetsbördan blev allt större. Under några år arrenderades därför butiken ut men år 1916 tog man nya tag och med hjälp av två barn utökades nu affärerna succesivt. Butiken i Särstabacken köptes, ävenså affärerna i Edeby och Erikssund. En färghandel etablerades också. Vidare drevs bageri och hotell Segerdal. Fastigheten revs 1992 för att lämna plats för bostadshus.

7 Gamla järnhandeln, Modins

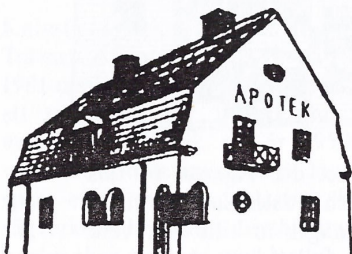
År 1909 startade bröderna Modin järnhandel i Knivsta. Affären kom med tiden att utökas med försäljning av bilar. Traktorer och andra lantbruksmaskiner svarade också för en stor del av omsätt-

ningen. Järnhandeln var inrymd i samma fastighet i 60 år, fram till 1969, då den flyttade till det hus där nu posten har sina lokaler. Modins järnaffär lade ner verksamheten 1984



8 Gamla apoteket

År 1918 startade apoteksverksamheten i Knivsta, som medikamentförråd under apoteket i Hammarby, Upplands-Väsby. Behovet av ett eget apotek ökade emellertid eftersom orten hade både läkare och veterinär. 1921 omvandlades medikamentförrådet till apotek i och med att apotekare Johannes Nedin erhöll privilegium på Knivsta



apotek. Apoteket låg i huset på Apoteksvägen 2, vilket uppfördes särskilt för detta ändamål. Fram till mitten av 1960-talet tillverkades de flesta läkemedlen på apoteket. Medicin till kringliggande orter sändes med tåg eller mjölkbil. Numera är apoteket beläget i ortens servicehus.

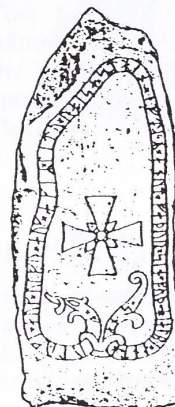
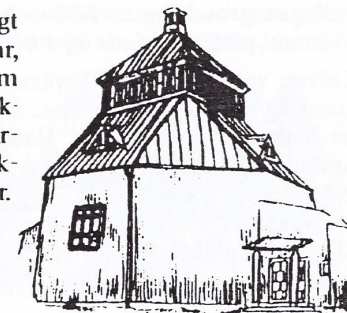
9 Posten

Den första poststationen låg i stationshuset och öppnades år 1866, dagen efter invigningen av järnvägen Stockholm-Uppsala. Föreståndare för kontoret blev stationsinspektorn. Posten låg här till år 1917 då den flyttades till fastigheten Vänhem, nuvarande Centralvägen 10, där dåvarande stationsinspektorn låtit uppföra en villa åt sig. Här blev kontoret kvar i sjutton år då det ånyo var dags för flytt, nu till Apoteksvägen 6. År 1981 flyttades kontoret ännu en gång, nu till Forsbyvägen 1. Orsaken var trångboddhet på grund av samhällets tillväxt och att mindre postkontor lades ner och därav följande utökning av personalen i Knivsta.

10 S:t Birgitta kyrka

Allt eftersom Knivsta samhälle växte uppstod ett behov av en större och en centralt belägen kyrka. Ett förslag av arkitekterna Magnus Myhrman och Helena Tallius-Myhrman antogs. Kyrkan invigdes 1992.

Kyrkan består av ett åttakantigt kyrkorum omgivet av samlingssalar, barn- och brasrum samt kök. Genom vapenhuset kommer man in i kyrkorget, som kan fungera som församlingssal och öppnas mot kyrkorummet med tre stora dörröppningar.

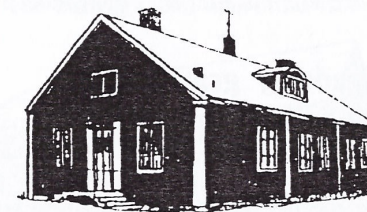


11 Runsten, Särstastenen

Stenen står på "Jägratomten" invid S:t Birgitta kyrka. Texten lyder: "Fullunge och Ulv och Åger(?) läto resa stenen efter Anund, sin fader. Gud hjälpe hans ande" Runmästare anses vara den kände Fot.

12 Staffansgården

Gården byggdes för pengar som ursprungligen insamlades till en kulspruta åt svenska försvaret. Den byggdes år 1925 och året efter bildades en föreläsningsförening som hade sin verksamhet här i 40 år. Utom till föreläsningar användes



lokalen till teater, fester av olika slag m.m. I mitten av 60-talet upphörde föreläsungsverksamheten. Gården har nu övertagits av Långhundra IF som där har sina föreningsaktiviteter.

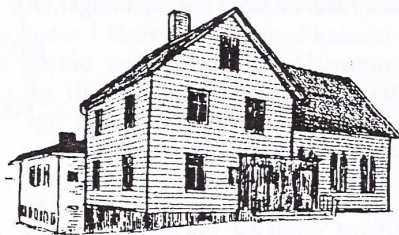
13 Gredelbykyrkan

Församlingen grundades år 1882 och det första missionshuset låg vid Glömtomt på Oleda gårds ägor och invigdes året därpå.

När Knivsta samhälle började växa fram, uppstod behov av ett mera centralt beläget missionshus. Föreningen köpte år 1908 en tomt av sågbolaget Lundqvist & Hudden. År 1912 invigdes det nya missionshuset, som kallades Betel.

Kyrkan ligger i Gredelby på Runristarvägen. Byggnaden innehåller förutom kyrkorummets också samlingslokaler.

År 1984 sammanslogs missionsförsamlingen med baptistförsamlingen under namnet Knivsta frikyrkoförsamling.



14 Gredelby skola

År 1909 beslutade kommunalstämman att en skola skulle byggas nära Knivsta station. Detta på grund av samhällets tillväxt och av att kyrkskolan blev för liten. Först byggdes en småskola. Men år 1917 beslutades att även folkskoleklasserna skulle undervisas i Gredelby. Eftersom skolan bara hade ett klassrum fick första och andra klassen gå på förmiddagen och tredje och fjärde klassen på eftermiddagen. Åt femte och sjätte klasserna inrättades ett klassrum en trappa upp. År 1921 togs en ny byggnad för förskola i bruk. Ännu idag, 1994, är lokalerna i bruk på grund av samhällets snabba tillväxt och eftersläpningen i byggandet av skolor.

15 Gredelby gravfält

Vill man söka Knivstas ursprung kan man lämpligen börja på Gredelby gravfält, även kallat Knivstagravfältet. Vid utgrävningar i området 1983 - 1984 med anledning av planerad hus- och vägbebyggelse, gjordes många och anmärkningsvärda fynd. Här har man

genom utgrävning av gravar funnit att området varit bebott ca 500 år före Kristi födelse. Det är några gravar i norra änden som tyder på denna tidiga bebyggelse. Spår av bostäder, skålgropar och eldplatser, från Kristi födelse är de första tecknen på husbebyggelse i området. Husen kunde ha en yta på 100-200 kvadratmeter. Förmodligen bodde både människor och djur under samma tak. Ett av de finaste fynden inom området är en vikingagård, bestående av tre hus, boningshus, förråd och stall. Det visade sig senare att stallet förmodligen varit ett tidigare, större hus. Framförallt gravarna berättar om att Gredelby har anor som boplatser sedan ca 500 år före Kristus. Byn omnämns första gången 1302. En tidigare utgrävning skedde 1940 under ledning av professor G Ekholm. Då hittades bland annat spjutspetsar, spännen och prydnadsföremål. Gravfältet består av stenflaksgravar och gravar försedda med bautastenar.



16 Särsta värdshus

Strax sydost om järnvägsstationen ligger Särsta gård. Ursprunget var två frälsehemman. På 1600-talet bildade dåvarande ägaren till Noor, greve Nils Gyldenstolpe, ett säteri av dessa hemman. När järnvägen kom till Knivsta på 1860-talet uppstod ett behov av ett övernattnings- och näringsställe i Knivsta. År 1879 öppnades Knivsta gästgivargård i Särsta. Verksamheten bedrevs till år 1912. Då började andra rörelser som kafé, matservering och resanderum att ta över värdshusets uppgifter. Huvudbyggnaden uppfördes troligen under första hälften av 1700-talet. Den ombyggdes delvis år 1850. Den norra flygeln härstammar från mitten av 1700-talet. Den södra är av senare datum och uppfördes på 1950-talet.



17 Gamla läkarvillan

Provinsialläkarmottagningen förlades 1919 centralt i samhället i korsningen av Södervägen och Valloxvägen. År 1980 flyttade verksamheten till provisoriska lokaler på Apelsinvägen. De gamla lokalerna hade blivit för trånga. År 1982 stod det nya servicehuset färdigt och då blev det ånyo dags för flyttning till rymliga lokaler i servicehuset på Ängbyvägen, tillsammans med en annan landstings- och kommunal service.



18 Villa Ovansjö, Emil Sjögren

Kompositören Emil Sjögren var född i Stockholm år 1853 och en av de stora inom romans- och kammarmusiken. Han bedrev piano-studier i Stockholm och Berlin.

- Han försörjde sig som organist i olika kyrkor i Stockholm. Vidare lärare i en privat musikskola. Under 1800-talet företog han flera resor till kontinenten och blev alltmer uppmärksam som kompositör. År 1897 gifte han sig med Berta Dahlman, en tidigare pianoelev. År 1910 köpte makarna villan i Knivsta - Ovansjö - och där bodde man sommartid till Emil Sjögrens död 1917.



19 Margaretahemmet

Under prins Carls ledning utfärdades år 1891 ett uppdrag om att starta en förening med uppgift att ge vård åt barn som led av epilepsi och "sinnesslöhet". År 1892 startade föreningen sin verksamhet nära Stockholm. Namnet Margaretahemmet fick föreningen år 1901 efter prins Carls dotter Margareta. Verksamheten i Knivsta startade år 1915 och pågick till 1969. Sjukhemmet hade 100-talet patienter och en personalstyrka av omkring 30 personer.

20 Knivsta gård

Gården omtalas som säteri på 1500-talet. Den uppkom genom inköp av hemman inom Knivsta by under andra halvan av 1500-talet och början av 1600-talet. Den äldsta bevarade byggnaden torde vara den faluröda tvåvåningsbyggnad som enligt en inskription uppfördes 1745. De övriga byggnaderna härstammar från senare delen av 1700-talet.

Under viss tid hade gården sätesfrihet, vilket innebär att ägaren slapp att betala skatt till Kronan. Sätesfriheten drogs emellertid in på grund av att gården inte ansågs ståndsmässig, och herrgårdsbyggnaden inte hölls i tillräckligt gott skick.

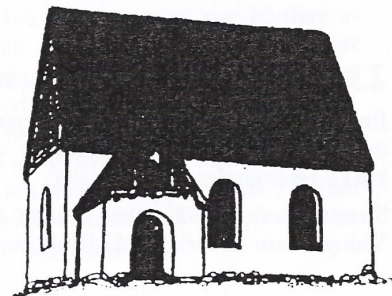
Under lång tid ägdes Knivsta gård av ägarna till Noor. I början av 1900-talet styckades delar av gården av för att tillfredsställa det växande Knivstas behov av tomter till egnahemsbebyggelse.



21 Knivsta gamla kyrka

Kyrkan härstammar från slutet av 1200-talet och omnämnes första gången i skrift i ett donationsbrev från år 1288. Troligtvis har det tidigare funnits en träkyrka här. Under 1400-talet försågs kyrkan med tre dekorerade stjärnvalv. I början av 1800-talet putsades kyrkan utvändigt och invändigt. Under slutet av 1800-talet rustades den kraftigt varvid de medeltida valvmålningarna framtogs, men tyvärr "förbättrades" de kraftigt. Väggmålningarna däremot överkalkades och väggarna försågs med ny dekor. Även ett blyinfattat, mångfärgat korfönster togs bort och ersattes med ett fönster.

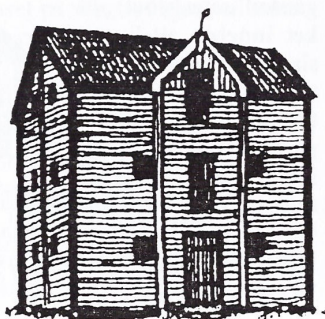
Bland kyrkans inventarier kan nämnas en dopfunt från 1200-talets början. En förgylld brud-



krona som inköptes år 1774. Vidare finns här en silverkalk med vapensköldar graverade på skålen och en vinkanna från år 1604. År 1692 skänkte fru Anna Greij en kanna med Riga stadsvapen till kyrkan. Enligt stämplarna är kannan tillverkad i Hamburg av Diedrich Utermark år 1622. Denna kanna såldes emellertid till Statens historiska museum. Pengarna användes huvudsakligen till restaureringen vid 1800-talets slut.

22 Knivsta sockenmagasin

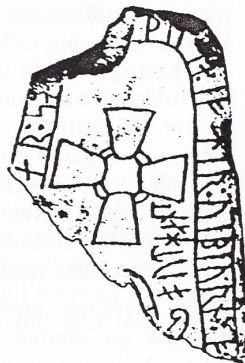
Magasinet uppfördes år 1758 på initiativ av greve Nils Gyldentolpe på Noor. Han såg sin underlydande lida brist på spannmål under vintern och till vårsådden. Därför lämnade man en del av sin skörd till magasinet för att sedan kunna köpa eller låna vid behov. År 1884 avvecklades sockenmagasinets "spannmålsbank". Byggnaden flyttades till en handelsbod vid Särsta och användes som lager. Det bildades då en magasinsskassa. Årsvinsten av denna fonderades och lånades ut till socknens lantbrukare. I juli 1963 var det sista årsmötet i Knivsta magasinsskassas historia. En 206 år gammal epok var slut. Byggnaden övertogs av Knivsta Hembygdsförening som nu inrättat ett museum i huset. Här finns en fin samling av bruksföremål från en svunnen tid.



23 Runstenen i kyrkogårdsmuren

En del av stenen finns i kyrkogårdsmurens östra sida och sägs ha påträffats då Knivsta kyrka reparerades på 1890-talet.

Stenens text är följande: "Denna (sten) efter Vidbjörn sin (fader). (Gud hjälpe) hans ande".



24 Staffanskällan

På Knivsta gårds gårde, väster om järnvägen vid Knivsta kyrka, fanns förr i tiden en Staffanskälla. S:t Staffan som var hästarnas beskyddare, hade den goda verkan på hästarna att de blev friska och goda arbetshästar om de vattnades i källan natten mot annandag jul. Då företogs vilka kapppritter varvid man sökte att före solens uppgång nå först till källan och låta sin häst få "grädden" av vattnet. Folk kom vida ifrån för att delta i ceremonien. Att det gick livligt till har prosten Merckel i Alsike beskrivit i ett brev år 1792. Enligt honom förekom både sång av S:t Stephansvisor och knivslagsmål. Han påstår vidare att man funnit delar av människokroppar när man brukat jorden. Detta tydde enligt prosten på att slagsmålen i en del fall slutade med döden för en kämpe. Staffanskällan dränerades på 1930-talet och vattnet leds nu bort i ett täckdike.



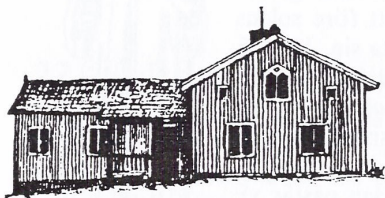
25 Kvarngården, hembygdsgård

Knivsta övre kvarn omnämns första gången i skrift på 1400-talet. Sista malningen skedde år 1919. Något år senare revs kvarnen men lämningar av den finns ännu kvar invid bäcken som rinner förbi hembygdsgården. Kvarnen hade två par stenar, ett par hårdare av kalksten för malning av råg och vete samt ett par mjukare av sandsten till korn och havre. Stenarna drevs av ett vattenhjul som via en ränna tog kraften från det rinnande vattnet. En bastant horisontell träaxel från kvarnhjulet växlades av till en vertikal, vilket drev kvarnhjulen. På västra sidan av järnvägen låg Nedre kvarnen. Den gamla anläggningen brann ner men återupbyggdes. Här har även funnits en ramsåg. Huset i vilken denna stod revs på 40-talet. Kvarnbyggnaden fungerar nu som bostadshus.

26 Gula Villan, Olof Thunman

Född 1879 i Uppsala där han tog studenten vid Högre allmänna läroverket, nuvarande Katedralskolan. Studerade sedan några år vid universitetet. År 1902 blev han elev vid konstakademien. År 1908 bodde han en tid i Paris. Han gifte sig 1912 med konstnärinnan

Karin Kuylenstierna. År 1923 flyttade paret från Axvalla i Västergötland till Uppland och kom 1928 till Noor i Knivsta. Olof Thunman bodde här till sin död den 23 oktober 1944. Han jordfästes i domkyrkan och gravsattes på Uppsala kyrkogård.



Olof Thunman verkade som poet, illustratör, tonsättare med mera. Knivsta har hedrat hans minne genom Thunmanskolan, Olof Thunmans väg och statyn vid Särsta Wärdshus.

27 Barrsjön

Sjön är belägen i skogen på östra sidan av vägen från Noor till Ledinge. Härifrån togs vatten till vattenkonsterna i den stora parkanläggningen vid Noor. Vattnet leddes i en ledning som var gjord av urborrade trädstammar. Numera har Knivsta sportfiskeklubb sin verksamhet förlagd till sjön. Genom inplantering av ädelfisk hoppas man kunna bereda sina medlemmar ett avkopplande fritidsnöje på nära håll

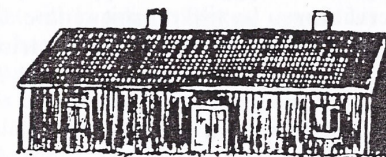
KARTA ÖVER VALLOXEN

Valloxen

Sjön Valloxen belägen i socknarna Knivsta och Östuna omnämns första gången i ett brev från år 1383. Valloxen har inga större tillflöden, utan är en källsjö. Valloxen är en utmärkt badsjö och det finns två allmänna badplatser, Särstabadet i Knivsta samhälle och Brunnbybadet vid gården Brunnby efter vägen mot Norrtälje.

A Brunnby

Strax öster om motorvägen Stockholm-Uppsala efter vägen mot Norrtälje ligger gården Brunnby. Sitt ursprung har den ur byn Brunnby som ännu i mitten av 1800-talet bestod av nio gårdar. Nuvarande Brunnby var den största gården och fick ligga kvar på den gamla bytomten då de andra gårdarna flyttades ut. Av den gamla gården finns i stort sett bara mangårdsbyggnaden kvar. Den härstammar från 1700-talet och har stort kulturhistoriskt värde eftersom den undgått stora ombyggnader. Byggnaden har de ursprungliga blyinfattade fönstren kvar såväl som de murade spisarna och de ursprungliga dörrarna. De båda bodarna i anslutning till huvudbyggnaden anses även de härstamma från 1700-talet.



B Wallox - Säby gravfält

År 1937 och 1938 utgrävdes gravfältet vid Wallox - Säbys logbacke. Detta gravfält låg norr om den nu avstängda vägen till Brunnbybadet. Det visade sig härstamma från första århundradet efter Kristi födelse, och omfattar cirka 125 gravar varav 45 ovan jord vilka markerats med bauta- och klumpstenar. Flera olika typer av gravar är representerade inom utgrävningsområdet t.ex. rundgravar, kvadrat- och trekantigravar. Ytterligare gravar finns i norr och öster om det utgrävda området.

Bland de fynd som gjorts kan nämnas en spjutspets, en pryl, en nål och en kniv i fodral. Vidare finns inom området en stensättning från 1200-talet, vilket är de sista resterna av Säby by, ursprunget till dagens Wallox-Säby.

C Wallox-Säby

Wallox-Säby har gamla anor och har ägts av kända släkter sedan medeltiden. Gården är omnämnd redan på 1200-talet då den innehades av östgöotalagmannen Bengt Magnusson, morfar till den Heliga Birgitta.



Ståndsmässigt bebyggd blev gården först på 1590-talet under släkten Stakes tid. Därefter går Wallox-Säby genom flera släkters ägo innan den 1757 köps av Fredrik Paykull. Gården stannar därefter i den friherrliga von Paykullska släktens ägo i nästan 230 år. Den kanske mest kände ägaren är hovmarsalken Gustaf von Paykull, som avled 1826. Han var en stor samlare av däggdjur och insekter och hans samlingar utgör grunden till det som finns på Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm. Wallox-Säbys huvudbyggnad är uppförd på 1760-talet, eventuellt kan övervåningen ha tillkommit senare. Gården är också i huvudsak byggd efter en intressant symmetrisk plan från 1765, efter ritningar av den kände arkitekten Carl Wijnblad som bott på Qvallsta.



D Eggebyholm

Gården är belägen vid nordöstra änden av sjön Walloxen och har en areal av 300 ha. Den har sitt ursprung ur byn Eggeby som vid mitten av 1600-talet omfattade sex gårdar. Claes Fredrik Toll bildade omkring år 1670 säteriet Eggebyholm genom sammanläggning av två av dessa gårdar. Senare köptes flera till. Gården har under århundraden varit i många släkters ägo. Mangårdsbyggnadens bottenplan härstammar från slutet av 1600-talet. Övervåningen tillkom på 1830-talet.

E Qvallsta

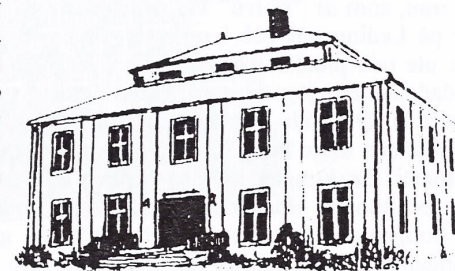


Gården omnämns första gången skriftligen år 1315. Under 1500- och 1600-talen beboddes Qvallsta av släkten Svinhufvud. Nuvarande huvudbyggnad anses vara den

äldsta bevarade huset på gården. Den är uppförd under 1760-talet. Generalplanen för gårdens uppbyggande upprättades av fortifikationsofficeren och arkitekten Carl Wijnblad, som också var ägare till gården.

F Noor

Gården omnämns skriftligt första gången 1588 då Tönnes Eriksson bytte till sig gården av Kronan. Enligt en annan uppgift skulle kammarjunkaren Henrich Stöör ha förlänats tre hemman Noor 1615. Denne Stöör tros ha gjort Noor till säteri. År 1680 indrogs säteriet till kronan som sålde det till kanslipresidenten greve Nils Gyldenstolpe. Denne lät uppföra huvudbyggnaden som är en av de få kvarvarande slottsbyggnaderna i trä från 1600-talets slt. Två flygelbyggnader från 1700-talets slut flankerar slottet. Till slottet har hört en berömd trädgårdsanläggning där bl a. den amerikanska aloen blommade för första gången i Sverige år 1708. Denna trädgård är numera borta. Greve Nils Gyldenstolpes sonson sålde gården till riksrådet Carl Hermelin år 1761. I samband med detta blir gården fideikommiss. Gården stannade sedan i släkten Hermelins ägo till år 1918. Efter 1918 har gården haft flera olika ägare. För närvarande bedrivs där alkoholistbehandling enligt Minnesotamodellen.





G Ledingenäs

Ledingenäs omtalas som sätesgård redan på 1400-talet och innehåller då av släkten Kagge. Därefter kom Ledingenäs i fem generationer att tillhöra släkten Kafle. Under flera

århundraden var Ledingenäs, eller Näset som den också kallades, huvudgården medan Ledinge brukades av underlydande bönder. På Ledingenäs skall ha uppförts ett stort hus med torn. Helt nära den nuvarande huvudbyggnaden från 1850-talet skall ha funnits rester av en rundel, kanske tornets grund. Enligt en karta från slutet av 1600-talet fanns här också en trädgård, humlegård och ruddamm. De kan ha ingått i hovrättspresidenten Erland Kafles sätesgård. Han avled 1678 och hans ståtliga epitafium finns ännu bevarat i Knivsta kyrka.

H Sjöfruns grotta

I strandkanten på den västra sidan av Ledingeviken ligger en trekantig grotta. Denna grotta inspirerade baron J G von Paykull att skriva ned en romantisk berättelse 1847. Den innehåller flera personer som levat i verkligheten under 1600-talet, medan andra är uppbyggda. Enligt berättelsen träffar ofta den vackra Märta Oceana sin mor, som är "sjöfru" vid den trekantiga grottan. Fröken Märta bor på Ledingenäs och hennes far är en Mathias Kafle. En dag är hon ute och plockar bär och blir överfallen av en björn. Hon blir räddad av en jägare som heter Otto Svinhufvud från gården Österudd. De båda blir så småningom förlovade. Vid ett tillfälle besökte den unge kung Carl XI greve Gyldenstolpe på Noor. Vid ett jaktparti får kungen syn på fröken Märta och blir betagen av hennes skönhet. Hon är inte heller kallsinnig utan skriver ett brev till kungen där hon ber om ett möte vid grottan. Han blir dock tvungen att resa, istället får herr Otto tag i brevet. Efter denna händelse blev han så svärmodig och talade alltid om sina sorger och kval att folket började kalla hans gård för Qvalstad. Även fröken

Märtas glada lynne försvann och hon satt ofta vid sin trekantiga grotta. En dag var hon för alltid försvunnen och det sades att hon begett sig till sin mor "sjöfrun" i Valloxens djup.

I Ledinge

Tidigaste kända ägare till gården är bonden Ödger, som genom att åkalla S:t Erik, även kallad Erik den helige, lyckades förskona sin gård från en brand som härjade byn. Gårdarna på var sida om hans brann ner till grunden. År 1303 bodde en man vid namn Gregorius på Ledinge. Han är känd genom att ha bevittnat ett testamente, som kyrkoherde Thomas i Knivsta upprättat. Nästa gång gården påträffas i skriftliga handlingar är år 1410. Ägare är då väpnaren Knut Eskilsson. Han testamenterade, som så många andra besuttna vid denna tid, viss jord till S:ta Clara kloster för att bli begravd i klostret. Testamentet upprättades år 1436. Samma år köpte väpnaren Erland Kagge jorden av klostret. Om han bodde på gården är okänt. Under 1500- och 1600-talet ägdes gården av släkten Kafle. År 1695 köptes Ledinge av Nils Gyldenstolpe på Noor. Nuvarande huvudbyggnad tillkom 1818 och är byggd i trä. Den tillkom under den driftige kammarherren Carl Samuel Paykulls tid liksom också tegelbruk, väderkvarn och brännvinsbränneri. Ruinerna efter dessa byggnader kan ännu ses. Tegelbruket var i drift till 1907.



HEMBYGDSKARTAN

Kartblad med tillhörande textbeskrivningar
över Knivsta tätort och sjön Valloxen med
omgivningar.

Texter: **Ulf Wennlöf**

Kartor och illustrationer: **Antonio Lourenço**

Layout: **Per Thunström** och **Peter Jahnke**

Kartan är utgiven av Knivsta Hembygdsgille 1994
med ekonomiskt bidrag från Lions Club.

Kopiering får endast ske med tillstånd av Knivsta
Hembygdsgille. Telefon: 018/ 34 22 85

